

ETÄKAUPAN VAIKUTUS TUOTTAJAVASTUUN TOTEUTUMISEEN SUOMESSA

Tuottajavastuu¹ on vakiinnuttanut asemansa EU:n jätepoliittisena ohjauskeinona matkalla kohti kiertotaloutta. Jotta tuottajat huolehtisivat tuotteidensa kierrättämisestä ja muusta jätehuollosta, ovat pakkaukset, sähkö- ja elektroniikkalaitteet, paristot ja akut sekä romuajoneuvot saatettu tuottajavastuun piiriin koko EU:n alueella. Suomessa tuottajavastuuta sovelletaan lisäksi ajoneuvojen renkaisiin ja paperiin. Tuottajavastuun toteutumista uhkaa voimakkaasti kasvava ulkomainen verkkokauppa eli niin kutsuttu etämyynti.

Yhä suurempi osa tuottajavastuun piiriin kuuluvista tuotteista myydään Suomeen ulkomaisista verkkokaupoista. Kuluttajille etäkauppa avaa uusia mahdollisuuksia, mutta tuottajavastuujärjestelmille se tuottaa kilpailua vääristävän ja kotimaisten toimijoiden asemaa heikentävän vapaamatkustajaongelman. Tuottajavastuulainsäädäntö ei tällä hetkellä kattavasti velvoita ulkomaisia etämyyjiä, vaan kotimaiset toimijat maksavat myös ulkomaisista etäkaupoista tilattujen tuotteiden kierrättämisen ja muun jätehuollon. Etämyyjillä ei ole myöskään jakelijan vastaanottovelvollisuutta eli velvollisuutta kerätä käytöstä poistettuja tuotteita kierrätykseen tai tiedotusvastuuta tuotteiden ympäristövaikutuksista ja jätehuollosta. Ainoastaan sähkö- ja elektroniikkalaitteiden kohdalla tuottajavastuu koskee tällä hetkellä myös ulkomaisia etämyyjiä, mutta vastuun ulkopuolelle jäävät laitteiden pakkaukset ja paristot tai akut.

Rahoitusvastuu

Ulkomainen etäkauppa ei osallistu tuottajavastuujärjestelmien kustannuksiin, eli kotimaiset toimijat joutuvat rahoittamaan ulkomaisten verkkokauppojen kautta Suomeen myytyjen tuotteiden koko tuottajavastuun. Tämä heikentää kotimaisten toimijoiden markkina-asemaa suhteessa ulkomaisiin toimijoihin ja vaikeuttaa tuottajavastuujärjestelmien kehittämistä.

Keräysvastuu

Koko etäkaupan mittava jakelulogistiikka jää hyödyntämättä käytöstä poistettujen tuotteiden keräyksessä, koska etäkauppiaita ei koske jakelijan vastaanottovelvollisuus. Kuluttajien kannalta toimituslogistiikan hyödyntäminen myös tuotteiden palautuksessa kierrätykseen olisi valtava mahdollisuus.

Tiedotusvastuu

Etäkaupan lähes rajoittamaton mahdollisuus toimia tiedon jakajana ja kuluttajien ympäristömyötäisiin valintoihin ja kierrättämiseen vaikuttajana jää ulkomaisen etäkaupan osalta kokonaan hyödyntämättä.

Myyntialustat

Merkittävä osa ulkomaisten verkkokauppojen tilauksista tehdään kansainvälisillä myyntialustoilla, joilla kolmannet osapuolet myyvät tuotteitaan. Koska lukemattomien ulkomaisten etäkauppiaiden valvonta olisi vaikeaa lähes minkäläisillä valvontaresursseilla ja toimivaltuuksilla tahansa, olisi ehdottoman tärkeää asettaa kansainvälisille verkkoalustoille toissijainen tuottajavastuuvaihtoehto. Toissijainen vastuu tarkoittaisi sitä, että myyntialustan tulisi huolehtia alustaansa käyttävien tuotteiden tuottajavastuuvaihtoehtojen täyttämistä Suomessa, mikäli alustoilla toimivat yritykset eivät itse sitä tee.

RATKAISU

1. Kaikki toimijat, jotka saattavat Suomen markkinoille tuottajavastuun piiriin kuuluvia tuotteita etämyynnin keinoin on katsottava tuottajiksi ja jakelijoiksi.
2. Jokaisen tuottajan tulee rekisteröityä Suomessa tuottajaksi joko liittymällä suoraan tuottajayhteisöön tai valtuutetun edustajan kautta.
3. Viranomaisten välistä tiedonvaihtoa on tehostettava ja viranomaisten tiedonsaantioikeuksia markkinoille saatetuista tuotteista ja tuottajista vahvistettava. Valvontavastuullisille viranomaisille tulee taata riittävät valvontaresurssit vapaamatkustamisen vähentämiseksi.
4. Etämyyjille tulee asettaa lainsäädännössä vastaava jakelijan vastaanottovastuu, kuin tällä hetkellä on asetettu kiinteässä myyntipisteessä toimiville jakelijoille.
5. Etämyyjien tuotteita välittävät myyntialustat tulisi asettaa toissijaiseen vastuuseen tuottajavastuuvaihtoehtojen (rahoitus-, keräys- ja tiedotusvastuut) täyttämistä, jos etämyyjä ei rekisteröidy Suomessa tuottajaksi ja täytä tuottajavastuitaan.

¹ Tuottajavastuu tarkoittaa yritysten velvollisuutta järjestää tuottajavastuun piiriin kuuluvien tuotteidensa keräys ja kierrätys kustannuksellaan, kun tuotteet poistetaan käytöstä.